

Галицько - Український полк імени Богуна. 1919

Микола Чмир (Київ).

Ступені та знаки розрізнення.

Система ступенів у Галицько-Українському полку цікава використанням досвіду як західно-українських, так і наддніпрянських³ військових формувань. У зверненні до Військового Міністра наголошувалося на відсутності "офіцерського стану" - командири всіх рангів підпадали під одне поняття - "старшина". Старшини поділялися за категоріями на штабових, сотенних і четових.

Встановлювалися наступні чини та їх відповідність з чинами Російської Імперської армії:

1. Штабові старшини:

"полковник" - полковник;
"осаул" - підполковник;
"курінний отаман" - капітан.

2. Сотенні старшини:

"сотник" - відповідність не вказано;
"четар" - підпоручик;
"хорунжий"⁴ - прапорщик.

3. Четові старшини:

"підхорунжий"⁵ - старший унтер-офіцер, фельдфебель;
"десітник" - молодший унтер-офіцер;
"вістун" - сфрейтор.

Вістуні та десятники мали командувати роями. Підхорунжі виступали заступниками четових командирів, з їх числа могли призначатися бунчужні⁶ (посада, а не чин). Хорунжі та четарі мислилися як командири чет. Четар міг заміщати сотника на час його відсутності. Курінні отамани мали командувати куренями й займати посади значкового (адьютанта) та полкового лікаря у штабі полку. Осаули являлися помічниками полкового командира - один по

муштровій (стройовій) (одночасно - заступник командира полку), інший - по адміністративній частині [V]. Рядові називалися стрільцями, а не козаками, як це було прийнято у наддніпрянських військових формуваннях.

Відзнаки передбачалося носити на комірці однострою на синьому полі. Кожна категорія старшини повинна була мати однакові відзнаки як за формою, так і за виконанням: **четові старшини** - від одного до трьох вишитих жовтою шовковою ниткою пшеничних колосків, **сотенні старшини** - від одного до трьох житніх колосків, вишитих сріблом, **штабові** - від одного до трьох пшеничних колосків, вишитих золотом [VI]. Слід зазначити, що пшеничні колоски використовувалися у системі відзнак так званої "сірожупанної" дивізії⁷ [VII].

Однострій.

Форма одягу передбачалася однаковою для всіх чинів полку - козацький жупан і широкі шаровари. На ногах - по можливості чоботи, за їх відсутності - черевики з обмотками. Головний убір - козацька шапка з синім спадаючим трикутним верхом (шликом). Для зручного розрізнення старшин верх шапки мав обшиватися жовтими стрічками, срібними чи золотими галунами:

стрільці - дві вузькі жовті стрічки по краях верха;

четові старшини - дві жовті стрічки по краях і одна по середині;

сотенні старшини - срібні галуни - два по краях і один по середині;

штабові старшини - золоті галуни - два по краях і один - по середині [VIII].

На жаль, знайти документи, що підтверджували б носіння вище описаного однострою, поки що не вдалося. Гадаємо, що це - справа недалекого майбутнього. Поза всяким сумнівом, подальші архівні пошуки принесуть не менш цікаві відкриття.

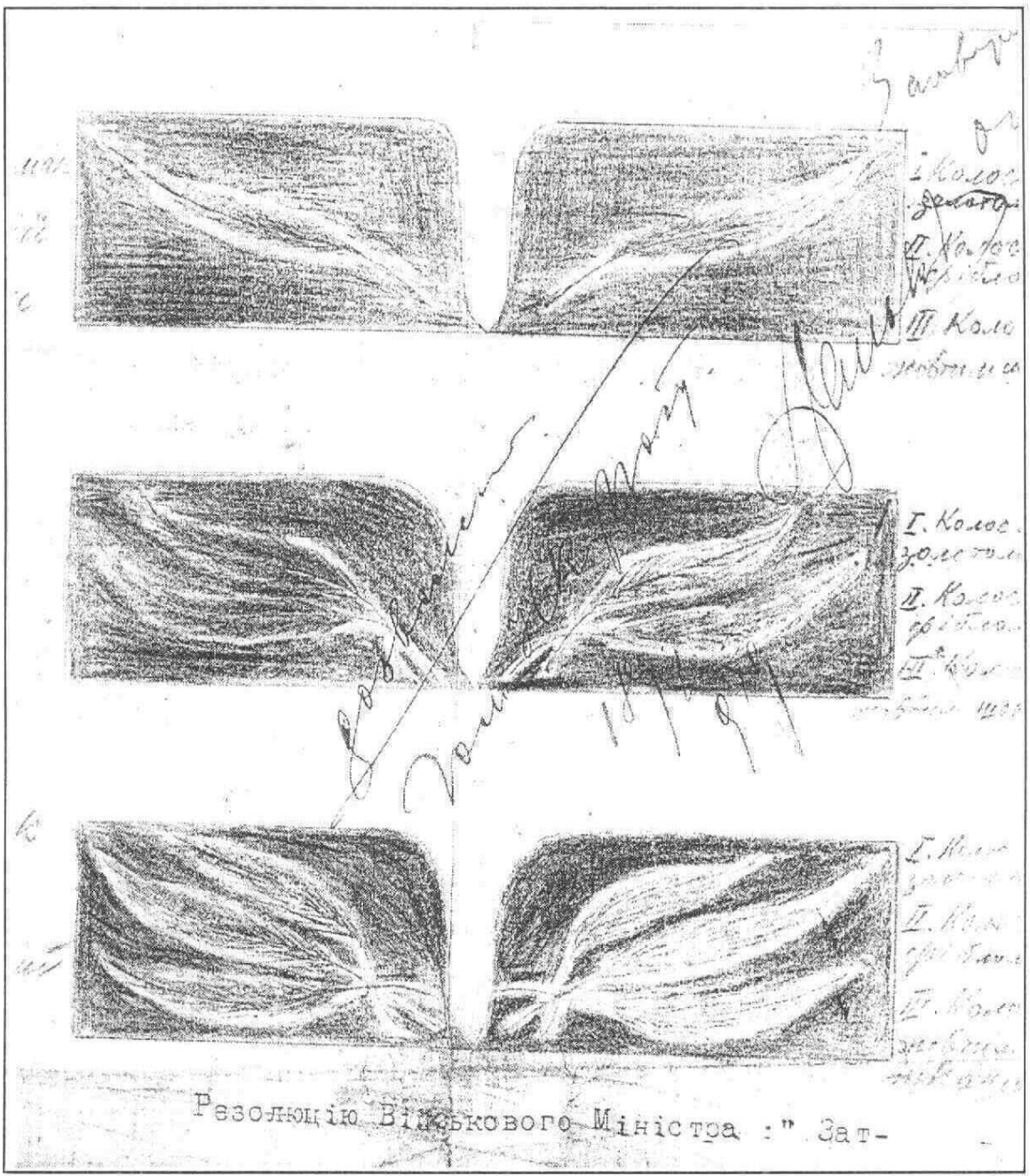
Українська армійська уніформа часів війни за незалежність 1917-1921 рр. - явище дуже цікаве і своєрідне. У ті роки власні однострої, відзнаки, звання могли мати навіть окремі частини. Одною з таких частин був Галицько-Український полк імени Богуна¹, матеріали про котрий було нещодавно знайдено серед документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України. Це, зокрема, звернення командира полку, полковника доктора Копцюха до Військового Міністра Української Народної Республіки отамана Грекова з проханням затвердити "Устрій Галицько-Українського полку імени Богуна" [I] та відзнаки, малюнок котрих (див. ілюстрацію на стор.6) було виконано кольоровими олівцями [II]. У зверненні полковник Копцюх докладно зупинився на запроваджених ним чинах, відзнаках, а також - однострої.

18 січня 1919 р. штат полку (тимчасово) та відзнаки було затверджено Військовим Міністром.

Організація полку.

Галицько-Український полк імени Богуна формувався на початку 1919 р. у м.Слисаветграді (нині - Кіровоград). Сама назва частини вказує на наявність серед особового складу значної кількості вихідців з Західної України. Згідно поданому на затвердження штату, полк мав складатися із штабу, трьох піхотних і одного панцирного куреня. Піхотний курінь (батальйон) складався із штабу і чотирьох сотень (рот), кожна з яких поділялась на чети² (взводи), а чети - на рої (відділення). Панцирний курінь складався з кулеметної сотні (100 чол.), автомобільної сотні (31 чол.) і кінної сотні (121 чол.). Всього полк мав налічувати 2171 чоловік, з них 1774 - рядовики [III].

У лютому 1919 р. Галицько-Український полк брав участь у боях з більшовиками у складі Південно - Східної групи Армії УНР [IV].

Затверджений військовим міністром УНР проект знаків розрізнення Галицько-Українського полку ім. Богуна.

Примітки:

1. Богун Іван (? - 1664) - полковник каленіцький (вінницький), видатний діяч епохи Хмельницького. У ході битви під Берестечком (1651), за відсутності Б.Хмельницького, був обраний наказним гетьманом, організував вихід козаків із оточення. Виступав проти союзу з російським царем, був противником польського панування на Україні.

- 2. Так в оригіналі. Аналогом взводу в армії УНР рахувалась чота, в Галицькій армії - чета. Відповідно командири - потар (чи чотовий) і четар.
- 3. "Наддніпрянські" - військові формування Української Народної Республіки (Центральні та Східні землі). Збройними Силами Західно - Української Народної Республіки була Галицька Армія.
- 4 - 5. Так в оригіналі.
- 6. Відповідає посаді старшини роти в Радянській Армії.
- 7. "Сірожупанна дивізія" - Г Козацько - стрілецька дивізія під командуванням підполковника Перлика, сформована на Волині в лютому - червні 1918 р. із українців, що служили в Російській армії і потрапили в австрійський полон.

Джерела:

- I. Центральний Державний Архів вищих органів влади та управління (ЦДАВОВУ), ф. 1075, оп.4, сп. 8, л.4-5.
- II. Там же, л.2.
- III. Там же, л.4-5.
- IV. Там же, ф. 1078, оп. 1, сп. 33, л. 122.
- V. Там же, ф. 1075, оп. 4, сп. 8, л.3.
- VI. Там же, л. 2,3.
- VII. Історія Українського війська 1917 - 1995. Львів, 1996. Ст. 817.
- VIII. ЦДАВОВУ, ф. 1075, оп. 4, сп. 8, л. 3.